

Woerden 1978. Fragmenten (o.a. de bronzen rand) van de wangklep van een helm, die versierd is geweest met een bronzen dolfin.

Schaal 1 : 2. Foto P. Bersch.

VI Victrix. Het laatste stempel (L.VI.VIC.PE/AVL.BAS.F) is verder alleen aangetroffen in een graf tussen Aldekerk en Wachtendonk in Duitsland; vgl. CIL XIII/6 12159 en Fr. Geschwendt, Kreis Geldern, Köln - Graz 1960, 264 en Taf. 57, 1, 1. De Legio VI Victrix had tussen 71 en ca. 100 haar standplaats in Novaesium-Neuss; in de eerste twee decennia van de 2de eeuw was ze gestationeerd in Vetera II-Xanten, vanwaar ze vervolgens naar Britannia (Eboracum-York) is verplaatst. Dakpanstempels van dit legioen waren in Nederland tot nu toe alleen met zekerheid bekend uit Nijmegen van het terrein van de legioensvestingen op de Hunerberg.

De opheffing van het garnizoen te Woerden

door C.J.W. Gravendaal

Op 1 mei 1979 was het een eeuw geleden, dat het garnizoen te Woerden werd opgeheven en er een einde kwam aan een langdurige periode van legering van militairen.

Hoewel, zoals uit de bevolkingscijfers blijkt, reeds enige jaren een duidelijke vermindering van het aantal militairen merkbaar was overviel de opheffing het gemeentebestuur wel.

Op 23 januari 1879 richtte de Raad zich schriftelijk tot de Minister van Oorlog met de volgende woorden:

"Dat het hem bekend is geworden, dat met den eersten mei aanstaande, het garnizoen zal worden verplaatst, zonder door een ander te worden vervangen.

Dat dit tot merklijk nadeel van de Gemeente zal zijn, zal wel geen nader betoog behoeven, waarbij niet uit het oog mag worden verloren de zorg die daaruit voor de ingezetenen zal ontstaan, wanneer de bergplaats van infanteriepatronen en van gevulde holle projectiële, zonder toezigt worden gelaten, zonder nog te spreken van de beide groote magazijnen alhier aanwezig en de wagenloodsen, waarin zich een groot deel van de vervoermiddelen van de armee bevinden. Alle welke gebouwen eene militaire bewaking noodig hebben.

Dat ook in de Gemeente aanwezig is eene goede kazerne en een garnizoensinfirmierie, die zich beiden aanbevelen voor het gebruik van een garnizoen.

Dat de Raad om al deze redenen en in het belang der ingezetenen de vrijheid neemt zich te wenden tot Uwe Excellentie, met verzoek, dat het haar moge behagen, de bepaling tot de verplaatsing van het Garnizoen in nader overweging te nemen."

De Minister van Oorlog den Beer Poortugael, nog geen twee weken Minister, antwoordde op 27 februari:

"dat ofschoon hij Minister zich stellende op het standpunt van den Raad, volkomen de waarde begrijpt van de bij het verzoekschrift medegedeelde belangen voor de gemeente, hij echter geen vrijheid kan vinden om op de wijzigingen in de garnizoensverandering terugtekomen, welke in het belang der oefeningen op advies der bevoegde autoriteiten door zijne ambtsvoorganger onlangs voorgedragen en door Zijne Majesteit goedgekeurd en vastgesteld zijn geworden."

Door middel van een ingezonden bericht in het Utrechtsch Provinciaal en Stedelijk dagblad van 18 april wordt opnieuw een poging gedaan om het garnizoen te behouden. Een zekere P. (atijn ?) schrijft:

"Vele gedachten zijn bereids gewisseld over het besluit, door onzen vorigen minister van oorlog genomen en door den tegenwoordige minister van oorlog gehandhaafd, tot opheffing van garnizoensplaatsen.

Veel is er geschreven over de zeer groote daaruit voortvloeiende uitgaven, alwederom ten laste van ons enorm opgevoerd budget van oorlog, en omtrent de zeer drukkende onkosten, speciaal voor gehuwde, veelal onbemiddelde gehuwde officieren, aan eene herhaalde garnizoenswisseling verbonden.

Wij wenschen geen oordeel te vellen omtrent het wijs beleid en de noodzakelijkheid, welke tot het nemen van dat besluit en tot handhaving daarvan hebben geleid.

Evenmin wenschen wij verder te onderzoeken, in hoeverre persoonlijke invloeden en wenschen tot dat besluit hebben medegewerkt, ook al erkende men dat het garnizoensleven, vooral voor bemiddelde officieren, oneindig meer levensgenot aanbiedt in groote gemeenten dan in kleine plaatsen.

Een waar feit echter is het, dat door dat besluit niet alleen vele gemeenten groote schade zullen lijden, maar dat ook tonnen gouds in die garnizoensplaatsen en voor en ten behoeve dier garnizoenen aldaar besteed en verwerkt, thans niet alleen inproductief, bijna totaal als weggeworpen kunnen beschouwd worden.

Om uit vele gemeenten slechts eene plaats te noemen, is het van algemeene bekendheid, dat Woerden als garnizoensplaats door zijne gezonde ligging, in het centrum van Nederland, aan groote korresponderende Rijkswegen, aan spoorwegen en vaarten gelegen, als arriere achter de linie van Utrecht, door zijne strategische ligging als vrij en onbedreigd toegangspunt naar Amsterdam, Helder, Delft en 's Hage, in vredes- en oorlogstijd een uitmuntende garnizoensplaats geacht kan worden. Woerden is in het bezit van eene kazerne, welke nog onlangs door specialiteiten werd verklaard in goede hoedanigheid de vijfde in Nederland te zijn.

Woerden is in het bezit van een uitmuntend ruim en nog voor uitbreiding vatbaar exercitieterrein, slechts op weinige passen afstands van de kazerne gelegen.

Het heeft eene flinke schietbaan voor schietoefeningen op ruim 300 passen.

Woerden heeft eene infirmerie, met tal van woningen voor gehuwde militairen, waarbij lokalen voor magazijnen, keuken op groote schaal gebouwd, gewermakerij, waschlokalen, terreinen enz. alles door de Gemeente in bruikleen aan het Rijk voor garnizoen afgestaan en sedert door het Rijk met opoffering van duizenden guldens op ruime schaal in goeden toestand gebracht en verbeterd.

De Gemeente Woerden bezit flinke opene terreinen, welke allen zoo nodig uitbreiding permitteeren.

En ongeveer drie vierde van eene eeuw werd het dan ook als garnizoensplaats goed en geschikt bevonden.

Woerden is in het bezit van een centraal-Rijksmagazijn voor militaire kleeding en equipementstukken, evenals Delft en Amsterdam, ja beter nog in het bezit van kapitale gebouwen en inrichtingen daartoe.

Men heeft er een kruitmagazijn, uitnemende gelegenheid voor artillerie-oefeningen, enorme ruime wagenloodsen, arsenalen en magazijnen enz. enz.

En wat zal er van vele dezer gebouwen en inrichtingen en zaken het lot zijn, bij de aanstaande opheffing van Woerden als garnizoensplaats?

Welk nut zullen de duizenden guldens hebben, aan die vele gebouwen en inrichtingen, daartoe door het Rijk steeds en voortdurend uitgegeven en besteed?

Er ware nog meer hierbij te voegen. Maar men behoeft niet verder uit te weiden.

Moge echter deze weinige regelen alsnog ter kennisse komen van Zijne Exc. den Minister van Oorlog en ook onder oogen van de leden onzer wetgevende Kamers, opdat bij de aanstaande behandeling der begroting van Oorlog de kwestie ter sprake kome en zij in 't finantiël belang van 't land en in 't belang van menig kleine garnizoensplaats worde beslist. Zulks is de wensch van velen,

P.

— Bij de behandeling van de Staatsbegroting op 27 mei merkt de afgevaardigde uit Gouda, de heer Patijn, op:

„Verder zou ik de aandacht van den Minister gaarne vestigen op de wenschelijkheid, dat er aan de herhaalde garnizoensveranderingen een einde kome.

Ik geloof dat de hooge cijfers voortdurend voor dit Departement vereischt, gedeeltelijk hun oorsprong vinden uit de noodeloze verplaatsingen van garnizoen, zoodat vele kostbare gebouwen, die op last van het Rijk gesticht zijn, naderhand verlaten worden, maar toch onderhouden moeten worden — terwijl in de nieuwe garnizoensplaatsen nieuwe gebouwen moeten worden ingerigt. Ik zal er nu niet eens op wijzen hoe verderfelijk het is voor kleine gemeenten, wanneer men haar plotseling een garnizoen onttrekt, dat zij jaren lang hebben bezeten, maar hoe nadeelig dat verplaatsen van garnizoen, zonder het nemen van de noodige voorzorgsmaatregelen, dikwijls wezen kan, is mij gebleken uit eene mededeeling, voorkomende in een onzer dagbladen. Daaruit zag ik dat het garnizoen uit eene kleine gemeente was verwijderd geworden, alwaar zich verscheidene Rijksmagazijnen bevonden, met eene groote hoeveelheid goederen en verschillende loodsen gevuld met projectielen, onder anderen een met twee millioen gevulde patronen, welke men geheel onbewaakt liet. Toen het gemeentebestuur, zeer te regt, daartegen opkwam, want men had wel bliksemafleiders op de gebouwen geplaatst, maar de eerste de beste kwaadwillige of onvoorzigtige kon brandstichten en de gebouwen in de lucht laten springen, werd er aan een van de te weinig achtergelaten schildwachten, die ver van daar op post stond, de last gegeven om tusschenbeide eens over den wal te kijken, maar het feit bleef bestaan, dat ò die magazijnen ò die loodsen met gevulde projectielen en patronen zonder voldoende toezigt bleven.

Ik wijs er dus op dat niet alleen door die verplaatsingen schromelijke, vaak onnoodige onkosten worden veroorzaakt, maar dat er ook werkelijk groot gevaar aan verbonden is, wanneer die verplaatsingen niet met de noodige voorzichtigheid geschieden. Ik heb op deze zaak alleen de aandacht van de Minister willen vestigen; want ik ben overtuigd dat eenvoudig de wetenschap dat een dergelijk geval heeft voorgedaan, voldoende zal zijn voor den Minister om de herhaling van dergelijke feiten te voorkomen."

De Minister van Oorlog antwoordde:

"Wat nu betreft het bezwaar omtrent de kleine plaats, waar men door gemis aan garnizoenen eenigen tijd aan gevaar zou zijn blootgesteld geweest, omdat er munitie onbewaakt in de magazijnen achtergebleven was, zoo moet ik erkennen dat dit enkele dagen het geval is geweest.

Het betreft hier de gemeente Woerden; daar is het garnizoen weggenomen en slechts een klein detachement achtergelaten, en nu bevond zich daar een magazijn, waarin projectielen waren, en dat een korten tijd door een in de nabijheid geplaatsten schildwacht moest worden bewaakt. Vóór echter het gemeentebestuur daaromtrent zijn beklag bij het Departement van Oorlog had ingediend, was reeds in de behoefte aan behoorlijke bewaking voorzien.

Ik moet er hier evenwel op wijzen, dat het behoud van kleine garnizoenen zeer nadeelig is, niet alleen voor de militaire belangen in het algemeen, maar ook voor de financiële belangen van het Rijk, want hoe meer garnizoensplaatsen er zijn, hoe meer behoeften van allerlei aard er ontstaan."

Zo kwam er een einde aan een stukje bedrijvigheid en waarschijnlijk ook aan enige gezelligheid.

Het zou bijna een eeuw duren om aan de gebouwen een nieuwe bestemming te geven.

Genealogie Gasse

door P.J. Gasse

Wapen: in goud drie voetbogen. Helmteken; een voetboog. Bron: laat 18e eeuws cachet, zeer waarschijnlijk afkomstig van Jan Gasse (1742-1822) secretaris van het r.k. Armbestuur te Vleuten. (Coll. P.J. Gasse, Mijdrecht).

Inleiding: Het onderhavige r.k. geslacht stamt uit Duinkerken. Onderzoek ter plaatse is niet geschied. De naam 'Gasse' komt in noord-west Frankrijk nog regelmatig voor.